

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти
і науки України
03.02 2016 р. № 77

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ**

для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

УКРАЇНСЬКА МОВА

Назва розділу	Зміст мовного матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія	Алфавіт. Наголос. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i> . Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Сполучення <i>йо,ьо</i> . Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників,	<i>Учасник (учасниця) ЗНО повинен (повинна) вміти:</i> Розташовувати слова за алфавітом; розпізнавати явища уподібнення й спрощення приголосних звуків, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування <i>у-в, і-й</i> . Наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм. Розпізнавати вивчені орфограми; правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила

	прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови	
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми	Пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; уживати слова в переносному значенні. Знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова	Відділяти закінчення слів від основи, членувати основу на значущі частини, розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживати їх у мовленні
4. Морфологія 4.1. Іменник	Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.	Розпізнавати іменники; визначати належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їхніми виражальними можливостями

	Кличний відмінок (у власних чоловічих та жіночих іменах)	
4.2. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників	Розпізнавати й відмінювати прикметники; утворювати форми ступенів порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; відмінювати прикметники; відрізнити правильні форми прикметників від помилкових
4.3. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу й дат	Розпізнавати й відмінювати числівники; відрізнити правильні форми числівників від помилкових; добирати потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; визначати сполучуваність числівників з іменниками; правильно утворювати форми числівників для позначення часу й дат
4.4. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників	Розпізнавати й відмінювати займенники; відрізнити правильні форми займенників від помилкових, правильно добирати потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні, правильно утворювати й писати неозначені й заперечні займенники
4.5. Дієслово	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані,	Розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова, визначати

відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Безособові дієслова. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот

часи й способи дієслів; використовувати один час і спосіб у значенні іншого; відрізняти правильні форми дієслів від помилкових; правильно писати особові закінчення дієслів.

Розпізнавати дієприкметники (зокрема відрізняти їх від дієприслівників), визначати їхнє загальне значення, синтаксичну роль; відрізняти правильні форми дієприкметників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні.

Розпізнавати дієприслівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; відрізняти правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами

4.6. Прислівник

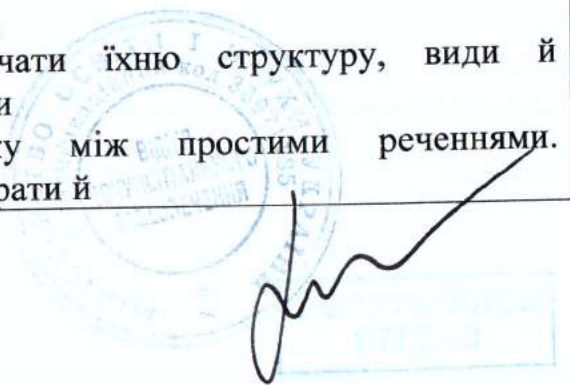
Прислівник як частина мови:

Розпізнавати прислівники, визначати

	<p>значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу</p>	<p>їхнє загальне значення, синтаксичну роль, ступені порівняння прислівників; відрізнити правильні форми прислівників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати прислівники в мовленні</p>
4.7. Службові частини мови	<p>Прийменник як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників. Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні й підрядні. Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови. Частка як службова частина мови. Правопис часток</p>	<p>Розпізнавати прийменники, визначати їхні морфологічні ознаки; правильно й комунікативно доцільно використовувати прийменники в мовленні. Розпізнавати сполучники, визначати групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; відрізнити сполучники від інших співзвучних частин мови; правильно й комунікативно доцільно використовувати сполучники в мовленні. Розпізнавати частки; правильно писати частки</p>
4.8. Вигук	<p>Вигук як частина мови. Правопис вигуків</p>	<p>Розпізнавати вигуки й правильно їх писати</p>
5. Синтаксис	<p>Словосполучення й речення як</p>	<p>Розрізнити словосполучення й</p>

5.1. Словосполучення.	основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення	речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й частинами складного речення
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертань)	Розрізнити речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертань
5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом і присудком	Визначати структуру простого двоскладного речення, особливості узгодження присудка з підметом; правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот	Розпізнавати види другорядних членів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні; правильно

		розставляти розділові знаки при непоширеній прикладці
5.2.3. Односкладні речення	Грамаітична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні)	Розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні
5.2.4. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні	Розпізнавати просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості таких речень у мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них
5.2.5. Складне речення	Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення	Розпізнавати складні речення різних типів, визначати їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. Добирати й

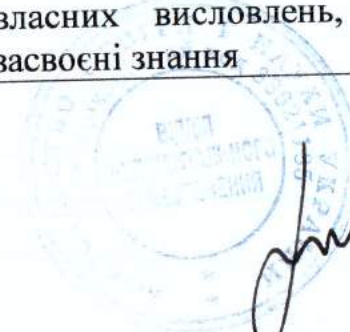

		конструювати складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті. Правильно розставляти розділові знаки, будувати схему такого речення
5.2.5.1. Складносурядне речення	Єднальні, протиставні й розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні	Розпізнавати складносурядні речення, визначати смислові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно використовувати його виражальні можливості в мовленні; правильно розставляти розділові знаки в складносурядному реченні
5.2.5.2. Складнопірядне речення	Складнопірядне речення, його будова. Головна й пірядна частини. Пірядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку в складнопірядному реченні. Основні види пірядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопірядні речення з кількома пірядними, розділові знаки в них	Розпізнавати складнопірядні речення, визначати їхню будову, зокрема складнопірядних речень з кількома пірядними, відображати її в схемі складнопірядного речення; визначати основні види пірядних речень, типи складнопірядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості складнопірядних речень різних типів у процесі спілкування; правильно розставляти розділові знаки в

		складнопідрядному реченні
5.2.5.3. Безсполучникове складне речення	Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.	Розпізнавати безсполучникові складні речення; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них
5.2.5.4. Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому	Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень цього типу в мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом	Замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; правильно вживати розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом
6. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції	Розпізнавати стилї мовлення, визначати особливості кожного з них; користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування
7. Розвиток мовлення	Види мовленнєвої діяльності; адресант	Уважно читати, усвідомлювати й

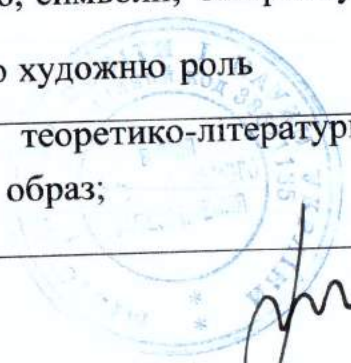
і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення. Тема й основна думка висловлення. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення

запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне. Критично оцінювати прочитане. Аналізувати тексти різних стилів, типів і жанрів. Будувати письмове висловлення, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, вибраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети. Уміти формулювати, добирати доречні аргументи й приклади, робити висновок, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставини; правильно структурувати текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти. Знаходити й виправляти похибки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень, спираючись на засвоєні знання

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1. Усна народна творчіть	<p>Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових і родинно-побутових пісень</p> <p>Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки»</p> <p>Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то хміль...»</p> <p>Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Ой летіла стріла»</p>	<p><i>Учасник (учасниця) ЗНО:</i></p> <p><i>аналізує літературний твір чи його уривок;</i></p> <p><i>розрізняє види й жанри усної творчості;</i></p> <p><i>розрізняє й називає різновиди календарно-обрядових пісень;</i></p> <p><i>аналізує зміст, образи, настрої суспільно-побутових і родинно-побутових пісень;</i></p> <p><i>визначає провідні мотиви історичних пісень,</i></p> <p><i>характеризує образи героїв — історичних осіб;</i></p> <p><i>визначає тематику й художні особливості балад і дум, пісень Марусі Чурай; виділяє у фольклорних творах анафори, рефрени, постійні епітети, персоніфікацію, символи, гіперболу,</i></p> <p><i>визначає їхню художню роль</i></p>
2. Давня українська	<p>«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги)</p>	<p><i>знає основні теоретико-літературні поняття:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • художній образ;

література	<p>«Слово про похід Ігорів»</p> <p>Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту — звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми</p>	<ul style="list-style-type: none"> • прототип; • тема, ідея, мотив художнього твору; • проблематика та конфлікт у художньому творі; • композиція художнього твору: сюжет, позасюжетні елементи; <p><i>знає та вміє</i> визначати в літературному творі тропи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • епітет, • порівняння, • метафору, • алегорію, • гіперболу
3. Література кінця XVIII-початку XX ст.	<p>Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка»</p> <p>Г. Квітка-Основ'яненко. «Маруся»</p> <p>Тарас Шевченко. «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон (У всякого своя доля...)», «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт»</p> <p>Пантелеймон Куліш. «Чорна рада»</p> <p>Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я»</p> <p>Панас Мирний. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»</p> <p>Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля»</p> <p>Іван Франко. «Гімн», «Чого являєшся мені у сні?...», «Мойсей»</p>	<p><i>знає</i> основні теоретико-літературні поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сентименталізм, романтизм, реалізм, їхні ознаки; • епос та його жанри (новела, оповідання, повість, роман, різновиди повісті та роману); • лірика, її тематичні різновиди та жанри (сонет, гімн, послання, поема); • драма та її жанри (комедія, трагедія, трагікомедія, власне драма, драма-феєрія); • види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія
4. Література XX ст.	<p>Михайло Коцюбинський. «Гіні забутих предків», «Intermezzo»</p>	<p><i>визначає</i> місце й роль митця в літературному процесі;</p>

Handwritten signature in black ink.

Ольга Кобилянська. «Земля»

Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня»

Микола Вороний. «Блакитна Панна»

Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...»

Павло Тичина. «О, панно Інно...», «Пам'яті тридцяти», «Ви знаєте, як липа шелестить...»

Максим Рильський. «Молюсь і вірю. Вітер грає...»

Микола Зеров. «Київ – традиція»

Микола Хвильовий. «Я (Романтика)»

Юрій Яновський. «Дитинство»

Володимир Сосюра. «Любіть Україну!»

Валер'ян Підмогильний. «Місто»

Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом»

Микола Куліш. «Мина Мазайло»

Богдан-Ігор Антонич. «Різдво»

Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна»

Андрій Малишко. «Пісня про рушник»

Василь Симоненко. «Ти знаєш, що ти – людина...», «Задивляюсь у твої зіниці...»

Олесь Гончар. «Залізний острів»

Григор Тютюнник. «Три зозулі з поклоном»

Василь Стус. «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!...»

знає основні теоретико-літературні поняття:

- український модернізм і його особливості;
- модерністські напрями й течії: імпресіонізм, неоромантизм, символізм, експресіонізм;

знає основні теоретико-літературні поняття:

- поетичний синтаксис (інверсія, тавтологія, антитеза, анафора, паралелізм);
- риторичні звертання й запитання;
- алітерація, асонанс;
- різновиди роману (роман у новелах, роман у віршах);
- кіноповість;
- усмішка;

уміє пояснювати поняття «розстріляне відродження»

	<p>Іван Драч. «Балада про соняшник»</p> <p>Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай»</p>	
5. Твори українських письменників-емігрантів	<p>Іван Багряний. «Тигрлови»</p> <p>Євген Маланюк. «Стилет чи стилос?»</p>	<p>орієнтується у творчості українських письменників-емігрантів;</p> <p>знає особливості пригодницького роману</p>
6. Сучасний літературний процес	<p>Загальний огляд, основні тенденції.</p> <p>Постмодернізм як літературне явище</p>	<p>орієнтується в основних тенденціях розвитку сучасної літератури;</p> <p>визначає найхарактерніші ознаки постмодернізму</p>

Директор департаменту

Ю. Г. Кононенко